

SXEDIO.85R

24.10.1931: Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΖΗΤΕΙ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΚΥΡΟΥ. Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΦΟΒΟΥΣ ΟΤΙ Ο ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΟΥ ΕΝΗΡΓΗΣΕ ΜΕ ΤΡΟΠΟ ΩΣΤΕ ΝΑ ΕΚΤΡΑΧΥΝΘΕΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Την έκρηξη ή εξέγερση της **21ης** Οκτωβρίου **1931** και τα γεγονότα που ακολούθησαν δεν τα είδε με καλό μάτι ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος και γενικά η επίσημη Κυέρνηση της χώρας που έσπευσε να τις καταδικάσει αμέσως ως εγκληματικές.

Ο Βενιζέλος είχε το λόγο του: Δεν ήθελε με κανένα τρόπο να ρθει σε σύγκρουση με την Αγγλία, στην οποία χρωστούσε πολλά, και πολιτικά και οικονομικά, ενώ δεν ήταν άγνωστα σε κανένα τα φίλαγγλα του αισθήματα.

Ομως παρά τους λόγους που είχε αυτός να μένει πιστός στην Αγγλία, ο άνθρωπος του στην Κύπρο, ο Πρόξενος δηλαδή της Ελλάδας στο νησί Αλέξης Κύρου, κυπριακής καταγωγής είχε αντίθετη γνώμη, σε σημείο μάλιστα που ο κυβερνήτης Στορρς είχε ζητήσει την αντικατάσταση του γιατί υποστήριζε ανοικτά τους κυπρίους και τον αγώνα τους για ένωση και τους ενθάρρυνε μάλιστα προς τούτο.

Το τι πίστευε ο Κύρου για την Κύπρο και την ένωση το αναφέρει και ο ίδιος στο βιβλίο του "Ονειρα και Πραγματικότητα" που αποτελούν ένα είδος απομνημονευμάτων του, στη σελ **85** και **86**:

"Της τοιαύτης καταστάσεως μία και μόνη προεβάλλετο θεραπεία: Η Ενωσις μετά της Ελλάδος.

Η Ενωσις η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να περιληφθή η μικρά κυπριακή οικονομία εντός της ευρυτέρας ελληνικής με τας μεγαλυτέρας δυνατότητας προμηθειών και τοποθετήσεων, τόσοσ εις την αγγλικήν όσοσ και εις άλλας ξένας αγοράς.

Η Ενωσις, η οποία θα επέφερε την πύκνωσιν της διά θαλάσσης και δι'άερος επικοινωνίας μετά της

Ελλάδος, και, δι' αυτής μεθ' όλου του κόσμου.

Η Ενωσις η οποία θα ήρχετο να υπενθυμίση εις τους κυπρίους ότι ήσαν νησιώται και ότι, κατά συνέπειαν, δεν ήτο δυνατόν να είναι παραδεκτή η ανυπαρξία, την εποχήν εκείνην, δύο σοβαρών πλουτοπαραγωγικών πηγών, της αλιείας και της σπογγαλιείας, ίνα μη γίνη λόγος περί της ναυτιλίας.

Η Ενωσις, η οποία θα έδιδε ζωήν εις την τότε εξ ολοκλήρου, σχεδόν ανεκμετάλλευτον κυπριακήν βιομηχανίαν την παρουσιάζουσαν εν τούτοις τόσον πρόσφορον έδαφος, διά την άνθησιν ωρισμένων επιχειρήσεων σχετικών με την συσκευασίων οπωρικών, την εξαγωγήν αιθερίων ελαίων, την σαπωνοποιίαν και ετέρους συναφείς κλάδους.

Η Ενωσις, η οποία θα προεκάλει συστηματικώτεραν εκμετάλλευσιν των κοιτασμάτων αμιάντου του Τροόδους και της Λεύκας των χαλκούχων σιδηροपुरιτών της Σκουριωτίσης και των άλλων μεταλλευμάτων και χρησίμων ορκτών της νήσου (χαλκού, μαγγανίου, χρωμίου, γύψου κτλ).

Η Ενωσις η οποία θα έπρεπε πρωτίστως να φέρη αμέσως εις την Κύπρον κεφάλαια διά την επείγουσαν εκτέλεσιν σοβαρών αρδευτιών έργων, διά των οποίων θα ηνοιγέτο εις την γεωργίαν και την κτηνοτροφίαν απέραντον πεδίον αναπτύξεως".

Ο Κύρου είχε συνδεθεί πολύ στενά με τους κυπρίους πολιτικούς και θρησκευτικούς ηγέτες και μόλις ξέσπασε το κίνημα και ο Νικόδημος Μυλωνάς που είχε υποβάλει την παραίτηση του χρειάστηκε χρήματα για τις μετακινήσεις του και για άλλα έξοδα έσπευσε στον Κύρου.

Αφηγείται ο Κύρου στο βιβλίο του για το επεισόδιο αυτό, που δείχνει πόσο αναμιγμένος ήταν ο ίδιος στα γεγονότα του **1931** ή πόσο γνώριζε και βοηθούσε τις ενέργειες των Κυπρίων ηγετών ή πόσο συνεργαζόταν με αυτούς:

" Την εσπέραν της **19ης** Οκτωβρίου (επομένη της παραιτήσεως του Μυλωνά) ο Μητροπολίτης Κιτίου με ειδοποίησεν επειγόντως διά προσώπου εμπιστοσύνης

ότι παντελώς εστερείτο χρημάτων, απαραίτητων, εν τούτοις διά τας μετακινήσεις του και ετέρας δαπάνας, εζήτηει δε εν αρκετά σημαντικόν ποσόν, το οποίον με ικέτευε να του στείλω αμέσως με τον απεσταλμένον του. Πόθεν να προμηθευτώ αυτοστιγμεί τοιούτον ποσόν, του οποίου ο ίδιος εστερούμην;

Η σκέψεις μου επήγεν αυθορμήτως εις πλουσίαν Κυπρίαν, χήραν διακεκριμένου καπνεμπόρου της Λευκωσίας. Εθεωρείτο, γενικώς ως "αγγλίζουσα" επειδή επεσκέπτετο συχνά το Κυβερνείον. Δι' ο και είχομεν αποφύγει, η γυναίκα μου και εγώ, να συνδεθώμεν στενώτερον μαζί τους, μη δεχόμενοι τας προσκλήσεις της και μη καλούντες αυτήν εις το Προξενείον.

Την επεσκέφθην αμέσως, το βράδυ εκείνο, ενώ ο απεσταλμένος του Δεσπότης επερίμενεν εις το γραφείον μου και με υπεδέχθη με ένα κάπως ειρωνικόν "πώς αυτό το καλό;"

Της απήντησα ότι ανεγνώριζα ότι ευρισκόμην απέναντι της εις δύσκολον θέσιν και ότι η δυσκολία μου καθίστατο ακόμη μεγαλειτέρα εκ του ότι, κατά την πρώτην εκείνην επίσκεψιν μου δεν πρόσθεσα φυσικά, ότι την εθεώρουν και ως την τελευταίαν) επροτιθέμην να της υποβάλω εν εις άκρον παράδοξον αίτημα.

"Και ποίν είναι το αίτημα αυτό", με ηρώτησε.

Της εξήγησαν τότε, ό,τι είχον άμεσον ανάγκην του τάδε ποσού, όχι εις επιταγήν, αλλ' εις ρευστόν χρήμα, ότι δεν επρόκειτο περί δανείου καθόσον ουδέποτε θα της επεστρέφετο, και ότι δεν μου επιτρέπετο να της αποκαλύψω, τους λόγους, διά τους οποίους απητούντο τα λεπτά εκείνα.

Με είδε, μίαν στιγμήν εις τα μάτια και μου είπεν απλά: "Μου αρκεί ότι τα ζητεί ο εκπρόσωπος της Ελλάδας".

Ηνοιξε το χρηματοκιβώτιον και μου εμέτρησε το ποσόν, το οποίον και ενεχείρισα μετά δέκα λεπτά, εις τον πράκτορα του Νικοδήμου".

Η έκρηξη των γεγονότων όμως του **1931** σήμανε και το τέλος της παρουσίας του Αλέξη Κύρου στην Κύπρο.

Ο Κυβερνήτης Σερ Ρόναλντ Στορρς κατήγγειλε τον Κύρου για ανάμιξη στην εξέγερση και η αγγλική Κυβέρνηση ανακάλεσε τα διαπιστευτήρια του ως Προξένου στο νησί.

Τις καταγγελίες του Κυβερνήτη επιβεβαίωσε το υπουργείο Εξωτερικών σε τηλεγράφημά του στις **24** Οκτωβρίου, **1931** προς το Βρετανό πρεσβευτή στην Αθήνα (Μελέτη Τηλλυρίδη, σελ **470**):

" Ο Κυβερνήτης Κύπρου αγγέλλει ότι παρ' όλων ότι δεν υπάρχει απ' ευθείας μαρτυρία δεν έχει καμιά αμφιβολία ότι ο Έλληνας πρόξενος είναι αναμιγμένος στις ταραχές στο νησί και ότι ισχυρά αποσπάσματα στο επαναστατικό ενωτικό μανιφέστο, που εξέδωσε ο Μητροπολίτης Κιτίου, που αποτέλεσε μια από τις άμεσες αιτίες των ταραχών στη Λευκωσία στις **21** Οκτωβρίου, θα πρέπει να αποδωθούν σ' αυτόν.

Έχω πληροφορήσει τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών ότι έχουν ληφθεί άμεσα μέτρα για ανάκληση των προξενικών διαπιστευτηρίων του κ. Κύρου και ότι σε περίπτωση που θα προσπαθήσει να επιστρέψει στην Κύπρο σαν ιδιώτης, δεν θα του επιτραπεί να αποβιβασθεί.

Αν προσεγγισθείτε για το θέμα θα πρέπει να αρνηθείτε να το συζητήσετε και να παριορισθείτε στις παραστάσεις που έχετε κάνει τον Ιούνιο και στις βαβαιώσεις που έχει λάβει σ' αυτή την περίπτωση, όπως επίσης και στη διαβεβαίωση του κ. Βενιζέλου στον κ. Ρ.Στορρς, τον Ιούλιο που δεν έχει πραγματοποιηθεί. Αυτοί είναι στην πραγματικότητα μεταξύ άλλων οι λόγοι που έχω υιοθετήσει αυτή την πορεία, αντί την πλέον ασυνείθιστη, ζητώντας από την ελληνική Κυβέρνηση να ανακαλέσει τον πρόξενο της".

Έτσι στις **22** Οκτωβρίου, την επομένη δηλαδή της εξέγερσης των Οκτωβριανών, ειδοποιείτο από το Υπουργείο των Εξωτερικών της Ελλάδας " δι' υπερεπείγοντος τηλεγραφήματος" όπως αναφέρει ο ίδιος, να εγκαταλείψει την Κύπρο.

Ο Κύρου δεν είχε άλλη εκλογή παρά να υπακούσει. Πριν αναχωρήσει όμως επισκέφθηκε τον

Αρχιεπίσκοπο για να τον αποχαιρετίσει, αλλά αυτός απουσίαζε. Συνάντησε όμως τον Αρχιμανδρίτη Ιερείδη και όπως εγνώσθη ή ανακοινώθηκε, αυτά που τουλάχιστον δημοσιεύθηκαν ότι έκαμε, ήταν αντίθετα με όσα ενεργούσε στο παρασκήνιο.

Αυτό θεωρήθηκε υπό τις περιστάσεις ως προσπάθεια παραπλάνησης των αρχών περισσότερο παρά ως προσπάθεια παροχής συμβουλών στους Κυπρίους.

Σύμφωνα με την "Ελευθερία" (24.10.1931) ο Κύρου εξέφρασε στον Αρχιμανδρίτη Ιερείδη "την βαθυτάτην λύπην του διά τα συμβάντα της προηγουμένης εσπέρας εν Λευκωσία".

Πρόσθετε η εφημερίδα:

"Καίτοι ως εδήλωσεν ο κ. Πρόξενος δεν είχε καμμίαν εντολήν εισέτι παρά της Κυβερνήσεως του, ήτο όμως βέβαιος ότι το διάβημα του θα ενεκρίνεται υπ' αυτής παρεκάλεσε δε να διαβιβασθή προς την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπον η θερμή έκκλησις του, όπως εξασκήση όλην την επιρροήν αυτού προς μη επανάληψιν εκτρόπων σκηνών και προς τήρησιν της ομαλής καταστάσεως".

(Μεταγλώττιση)

"Παρόλον ότι όπως δήλωσε ο κ. Πρόξενος δεν είχε καμμιά εντολή ακόμη από την Κυβέρνηση του, ήταν όμως βέβαιος ότι το διάβημα του θα εγκρινόταν από αυτή παρακάλεσε δε να διαβιβασθεί προς την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπο η θερμή έκκληση του, όπως εξασκήσει όλην την επιρροή του προς μη επανάληψη εκτρόπων σκηνών και προς τήρηση της ομαλής κατάστασης".

Υποψίες για ανάμιξη του Κύρου στο κίνημα είχε και ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος πίστευε ότι ο Κύρου είχε παραβλέψει οδηγίες της Κυβέρνησης του είτε ευνόησε μια τέτοια κατάσταση αποκρύβοντας μάλιστα από τους κυπρίους τις πραγματικές θέσεις της Ελληνικής κυβέρνησης -προφανώς για να μη αποθαρρύνει τις εκδηλώσεις τους- και προωθώντας τα

δικά του πιστεύω.

Ανέφερε ο Βενιζέλος σε επιστολή του στις **23** Οκτωβρίου **1931**, τρεις μόνο ημέρες μετά την έκρηξη των γεγονότων, προς τον υπουργό Εξωτερικών (Πικρού, Βενιζέλος και το Κυπριακό, σελ, **112**):

"Φοβούμαι άλλως τε μήπως και ο εν Κύπρω αντιπρόσωπος μας, αντί να ενεργήση συμφώνως προς τας κυβερνητικές αντιλήψεις προς πρόληψιν της εκτραχύνσεως των πραγμάτων, είτε ηυνόησε μάλλον αυτήν, είτε τουλάχιστον έδειξε χλιαρότητα και ούτως οι εν Κύπρω σπρώχνουν τα πράγματα χωρίς να γνωρίζουν ακριβώς τας αντιλήψεις μας".

Οι κατηγορίες εναντίον του Κύρου ήσαν σοβαρές και παρέμειναν για αρκετό καιρό. Ο Κύρου ζήτησε όπως λέγει στο βιβλίο του πλήρη έρευνα που δεν απέφερε τίποτα.

Γράφει στο βιβλίο του ο Κύρου (σελ. **100**):

" Ολίγας, μόνον, λέξεις προς συμπλήρωσιν της προσωπικής μου υποθέσεως. Μόλις έφθασα εις τας Αθήνας εζήτησα από τον αείμνηστον Μιχαλακόπουλον, όπως γίνη εκ των υστέρων, αυτό που δεν είχε πράξει ο πρωθυπουργός τον παρελθόντα Ιούνιον. Τούτο εγένετο ως εμφανίζεται εκ του κατωτέρω αποσπάσματος από τον δεύτερον τόμον (σελ **83**) του βιβλίου του κ. Γρηγορίου Δαφνή "Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων":

" Ο Μιχαλακόπουλος όχι μόνον ευρέθη σύμφωνος (διά την ανάκλησιν μου) αλλ' υπεστήριξεν ότι θα έπρεπε να επιβληθή και αυστηροτάτη ποινή εις τον Κύρου, εάν η αγγλική Κυβέρνησις έθετεν υπ' όψιν της ελληνικής τα στοιχεία κατηγορίας κατά του Ελληνοσ γενικού προξένου, βάσει των οποίων εζήτησε τη ανάκλησιν του.

Ο Πρωθυπουργός τότε εζήτησεν από τον άγγλον πρεσβευτήν, όπως το Φόρεϊν Οφφισ γνωστοποιήση εις την ελληνικήν Κυβέρνησιν τα στοιχεία εκ των οποίων προέκυπτεν η ανάμιξις του Κύπου εις ανατρεπτικές ενεργείας.

Ο Άγγλος πρέσβυς εξέφρασε την ικαμοποίησιν του διά την στάσιν ταύτην της Ελληνικής Κυβερνήσεως

και υπεσχέθη ότι θα διαβιβάση εις το Φόρειν Οφφισ την ελληνικήν παράκλησιν.

Μετ' ολίγας ημέρας, ο Ράμση επεσκέφθη τον Βενιζέλον και του ανεκοίνωσεν ότι η Βρειτανική Κυβέρνησις ουδέν θετικόν στοιχείον κατείχε περί αναμίξεως του Ελληνοσ Γενικού προξένου εις ανατρεπτικάς ενεργείας, αλλ' ότι ο κυβερνήτης της νήσου εζήτησε την ανάκλησιν του Κύρου, επειδή ούτος ήτο κυπριακής καταγωγής και αι εμφανίσεις του εις δημοσίας συγκεντρώσεις προεκάλουν φιλελληνικάς εκδηλώσεις του πληθυσμού".

Ενώ όμως αυτά ήταν τα αισθήματα και οι ενέργειες του προξένου της Ελλάδας στην Κύπρο στην Αθήνα ο Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος συνέχιζε να επικρίνει έντονα τις ενέργειες των κυπρίων και μάλιστα δημόσια.